

Semanario de conocimientos útiles, disposiciones oficiales é intereses de Filipinas.

Precios de suscripción: En Manila Dos reales al mes. En Provincias: Un peso el trimestre adelantado. Anuncios á 4 cuartos línea.

Oficinas: Intramuros Calle Real, 5 (librería).

LA LECTURA POPULAR

Director,

ISABELO DE LOS REYES

Editor propietario,

JOSE DE JESUS Y ROSARIO

Periodicong lingohanglálabas na paglagyan ng mga hatol ucol sa paglayo sa ipagcacasaquit, pangagamot, pagsasacang ayon sa hatol ng marurunong, mga leyes at kautusang ipinahahayag sa *Gaceta*, balita sa iba't, ibang lugar, at iba pang dapat paquinabangna.

DONATIVO
DE LA
BIBLIOTICA NACIONAL
DE MADRID
1940

SUMARIO:

Historia de Filipinas;—La esclava del dinero;—Glenfinlás ó en canto fúnebre de lord Ronaldo;—Código penal;—Noticias;—Lotería Nacional;—Anuncios.

CABUOAN:

Historia ng Filipinas;—Ang babaying alipin ng sala-pi;—Glenfinlás ó malungeot na canta ui lord Ronaldo;—Código penal;—Mga balita;—Cotejo;—Anuncios.

HISTORIA DE FILIPINAS

(Continuación)

Mientras se encaminaba hacia la Corte la malhadada causa de la muerte del Gobernador, llegaba á estas playas el nombrado, para sucederle en el mando, del cual tomó posesión á 6 de Agosto de 1721. Llamábase, D. Toribio José de Casio, marqués de Torre Campo, cesando luego el señor Cuesta, cuya administración no parece fué aceptable á S. M., por cuanto le promovió al Obispado de Mechoacan en Méjico, donde, después de 42 días de su toma de posesión, falleció á 30 de Mayo de 1724 á la edad de 63 años. No así moría en Manila algunos años después el funesto Torralba; quién, habiendo pasado los últimos días de su vida entre preso y libre, y reducido á tal miseria, que le obligó la necesidad á pedir limosna, fué llevado en una hamaca por dos negros á San Juan de Dios, donde como pobre, sin solemnidad le dieron sepultura.

Principió y seguía gobernando el Sr. Marqués de Torre campo con prudencia sagaz, acomodándose á tiempos y genios, para conservar los ánimos tranquilos. Atendió á la persecución de los moros, que con sus correrías no cesaban de infestar las provincias meridionales. También siete champanes angleyes arribaron á Calamianes el Gran-

HISTORIA NANG FILIPINAS

(Carugtong.)

Samantalang tumutungo sa Corte ang sanhi ng masamang pagcamatay ng Gobernador, dumarating naman sa mga playang ito ang inihalal, upang haliohan siya sa pamamahala, na caniyang inangquin niyong á 6 ng Agosto ng 1721. Nagnangalang D. Toribio José de Casio. Marques de Torre Campo, saca napalitan ang señor Cuesta, na ang pamamahala ay tila di lubhang minarapat ng H. P., pagcat, inilipat siya sa Obispado ng Mechoacan sa Méjico, na doon pagcaraan ng 42 arao ng pagtanggap ng catungculan ay namatay niyong á 30 ng Mayo ng 1724 sa edad ng 63 taon. Hindi gayon ang pagcamatay sa Maynila niyong macaraan ang ibang panahon nang malupit na Torralba; siya, na ang mangá huling arao nang caniyang buhay nang macaraan sa calagayang alangang bilango at alangang hindi at ng masiqui ng gayong casalatan, ay napilit ng calatangang manghingi ng limos, dinalang nacalulan sa isang duyan ng daluang negro sa S. Juan de Dios, na dito, i, binigian siya ng libingan, na parang duc-hang ualang catouaan.

Ang pamamahala ay sinimulan at itinuloy ng Sr. Marques de Torre Campo ng boong bait at catunugan, lumulan ta dunong at panahon upang mapanatili sa payapa ang mga calooban. Pinagsicapan ang pag-usig ng mga moro, na sa canilang linibotlibot ay di naghuhumpay ng pagpapahirap sa mga provincias ng bandang habagat. Pito namang champan ng inchic ang sumadsad sa Calamianes el grande,

de apoderándose del pueblo y robando cuanto pudieron. Formaron allí su establecimiento como en país conquistado, de que informado el Gobernador, despachó una armada, que los derrotó de modo que no ha quedado de ellos memoria. No fué tan afortunada otra, que al mando de Carranza se envió contra los moros. Pues se le escaparon éstos de las manos por falta de inteligencia entre los capitanes, teniendo que volver á Manila, despues de una expedición tan costosa como inutil.

El Sultan de Joló, entabló negociaciones de paz con nuestro Gobernador, con condiciones tan ventajosas, que se creyó prudente el aceptarlas. Pero duraron lo que durar puede la fe de un moro. Pues poco tardaron las provincias Visayas en verse de nuevo vejadas por esos enemigos del género humano. Lo cual obligó á nuevas prevenciones militares y á tener que enviar nueva escuadra, de cuya expedición no se sabe sino que fué feliz que ganó la fuerza de la Sabanilla de Tuboc; que se mató infinita canalla, entre ellos algunos Príncipes y Datos; que se formó un tratado de tregua, solicitado por los moros bien castigados.

Ocho años gobernó este Archipiélago el Señor Marques de Torre Campo, entregando á su sucesor el mando de una república que gozaba de un sosiego y de una paz cual nunca la hubiese logrado semejante.

D. Fernando Valdés y Tamon encargábase del Superior Gobierno de Filipinas en 14 de Agosto de 1729. Era sujeto muy instruido en la milicia, de que dió pruebas convincentes en el curso de su gobierno el más dilatado de todos despues del de don Sabiniano Manrique de Lara. Aplícase en reformar el estado de la plaza, proveyéndola de armas, de que estaba muy desprovista. Mandó una fuerte escuadra contra el sultan de Joló, eterno enemigo de los cristianos á quienes no daba descanso con sus continuas piraterias. Llegó felizmente la armada y desembarcando su gente, fueron abrasados muchos pueblos, taladas sus sementeras, perdiendo la vida muchos moros en las refriegas

piniit ang bayan at ninacao ang lahat ng ma-aari. Itinatag doon ang canilang pananahan na parang lupang canilang naconquista, ng matanto ng Gobernador ay nagpadala ng isang hocbong nag-uasac sa canila, pagcauasac na ualang natirang sucaticaaala-ala. Hindilubhang mapalad sa pamamahala ni Carranza na lumacad laban sa mga moro. Pagca,t, ito,i, naca-hagpus sa canilang camay sa caculangang ng isip ng mga capitanes, caya,t, nagsibalic sa Maynila, pagcatapos ng isang expediciong lubhang magugol at sayang.

Ang sultan sa Joló ay humamon nang capayapaan sa lating Gobernador, capayapaang lubhang ayos sa atin ang manga condiciones na inacalang isang cabaitan ang tangapin. Nguni,t, tumagal ng maitatagal ng isang pangcacong moro. Pagca,t, di nalao,t, ang mga provincia: Visayas ay pinahirapan na namang panibago niyang mga caauay ng catauhan. Bagay na nagpagayac uli sa mga sundalo at magpadala ng isang hocbo, na sa pagsalacayay ualang ibang natanto cundi mabuti; na nacuha ang cuta ng Sabanilla ng Tubok; maraming moro ang napatay, na sa canila,i, may mga principe at Dato; nagtatag ng paghinto, na hiningi ng mga morong nahirapang mabuti.

Ualong taong pinamahalaan ang sangcapuluan ito ng Sr Marques de Torre Campo, na isinalin sa caniyang cahalili ang capang-yarigan sa isang república ó bayang lumalasap ng payapa,t, catahimican, na cailan ma,i, di pa tinatamo ang gayon.

Si D. Fernando Valdés y Tamon ay namahala sa Superior Gobierno ng Filipinas niyong 14 ng Agosto ng 1729. Siya,i, tauong lubhang marunong sa pagcasundalo, bagay na mapaniuiualaan sa mga catotohanang ibinigay sa boong panahon ng caniyang pamamahala na siyang matagal sa lahat pagcatapos ng cay D. Sabiniano Manrique de Lara. Humiguit sa pagbabago ng tayo ng plaza, biniguian ng armas na noo,i, culang na culang. Nagpadala ng isang malaquing hocbo sa Sultan sa Joló, na sa boong buhay ay caauay ng mga binyagan, na di patantanin ng ualang tiguil nilang panghaharang. Malualhating dumating ang hocbo at ng macaahon ang mga sundalo, ay maraming bayan ang sinunog, pinutpot ang canilang mga buquid, maraming namatay na moro sa paghahamoc na casama sa canila ang dalauang pangulong Dato. Gayon din ang guinaua sa mga taga pulo ng Capul, at sa mga sacop ng sultan sa Masilog, sa malaquing ilog ng Mindanao,

entre ellos dos Datos principales. Otro tanto, se hizo con los de la Isla de Capul, y con los súbditos del sultan de Musilog, en el rio grande de Mindanao, aliado de los holandeses, contra quien pidió el socorro de nuestras armas Maulana Diafar, sultan de Tamontaca, nuestro aliado.

Un voraz incendio destruyó por completo los reales almacenes en 17 de Julio de 1733. Hallábanse éstos abastecidos con los acopios que debían conducir dentro de poco dos naos á Acapulco. El comercio de Manila con esta Ciudad daba justos celos al comercio de Cádiz y de Sevilla, por cuanto el rio de plata que salía de Nueva España, sólo servía para fecundar la India, la China y el Japon, teniendo cuasi paralizadas las grandes manufacturas de seda de Toledo, Sevilla y Granada. Una Real Cédula, de fecha 1734 fijó que el galeon llevase anualmente efectos asiáticos por valor de 500.000 pesos, y retornase en plata 1.000.000.

Los moros, continua pesadilla de nuestro Gobierno, no le dejaban en paz un solo instante. Vino á turbar además el sosiego de la Capital un bloqueo en su puerto por una escuadra holandesa, la cual se retiró luego que le fué devuelto un paquebot mercante, apresado por llevar armas á los moros.

Llegó á Manila D. Fr. Juan Angel Rodriguez, consagrado Arzobispo de esta Metrópoli tomando posesion de su silla á 24 de Enero de 1737. Formalizó la asistencia al coro; impuso el canto Gregoriano, haciendo que se instruyesen en él sochantres y tiples, y hasta los capellanes de coro; insistiendo sin cesar en la paz y armonía que tanto importa en estas islas. Murió, puede decirse, víctima de su acendrado amor á la paz y á la concordia, y llorado de todos sin distincion de personas.

pabuisan ng mga holandes, na laban dito ay humingi ang tulong ng ating sandata ni Maulana Diafar, sultan sa Tomantaca, at namu-muisan sa atin.

Ang mga lumang almacén ay tiupoe naualang itinira niyong 17 ng Julio ng 1733 ng isang uhao na sunog. Ang mga almaceng yaon ay sicsic ng mga tinipong di malalaon at dahil ng dalauang na sa Acapulco. Ang calacal ng Maynila, ang Ciudad na ito ay dapat pansinin ng calacal sa Cadiz at Sevilla, dahil sa ang ilog napilac na nagbabuhay sa Nueva España ay mabuti lamang upang pasaganain ang India, China at Japon, na halos uala ng cabuluhan ang malalaquing habing sutla sa Toledo, Sevilla at Granada. Inutos ng isang Real Cédula, niyong taong 1734 na taon tao lamang magdadala ang galeon ng calacal ng insic sa halagang 500.000, pisos, at isasauling pilac ang halagang 1.000.000.

Guinagambala ring palagui ng mga moro ang ating Gobierno, at di patantanin ni cahit isang dali. Bucod dito, binagabag ang capayapaan nitong pangulo ng isang pagdaluhong sa caniyang uaua ng hochong holandes, na nangagsiurong ng maisauli sa canila ang isang sasapiang calacalan, na binihag dahil sa pagdadala ng armas sa mga moro.

Dumating dito sa Maynila si D. Fr. Juan Angel Rodriguez, quinsagrang Arzobispo sa Metrópoling ito, at lumuloc sa caniyang catungculan niyong 1737. Pinaghu say ang pagdaló sa coro; ipinagutos ang canto Gregoriano, at pinaturuan ang manga subchantres at tiples, pati ng mga capellanes sa coro; ipinipigul na ualang tiguil ang capayapaan at caayusang lubhang cailangan sa mga pulong ito. Namatay, na masasabing alipin ng caniyang malabis na pag-ibig sa payapa at pagcacasundo, at tinangisan na ualang di lumuhang tauo.

Tinagalog ni SOLIMAN.

LA ESCLAVA DEL DINERO

Más precia el ruiseñor su pobre nido
De plumas y leves pajas más quejas
En el bosque repuesto y escondido.
Que agrada el bisonjero las orejas
De algún príncipe insigne, aprisionado
En el metal de las doradas rejas.

Rioja.

El matrimonio es un problema social, que bajo diferentes aspectos á cual más enigmáticos se presenta á los pensadores.

¿Es conveniente ó nó? No es dudosa la contestación, puesto que esta unión fué instituida por el mismo Dios en el Paraíso y elevada después á Sacramento por el Hijo del hombre.

Sí; es provechoso el matrimonio en ciertos casos; pero si impremeditamente nos lanzamos á mudar de estado aguijoneados por insanos acicates, entonces nos convencéremos de que en este planeta todo tiene sus pros y sus contras.

La ley física, que establece: *dos cuerpos cargados de electricidades contrarias se atraen*, en la gamología no rige absolutamente.

Con efecto: dos cónyuges de encontrados genios suelen tener una unión poco feliz, ó más bien dicho, infernal. Vice-versa: dos esposos amantes, aunque de posición harto modesta, nos presentan muchas veces excelentes modelos de consortes envidiables.

La conformidad de caracteres labra la felicidad conyugal.

No titubearemos, pues, en aseverar que el amor es la mejor corona y bendición de los esposos, en razón á que de él dimana la armonía.

A pesar de los pesares, en los pueblos ilocanos, y quizás en todas partes, se rinde fervido culto al dios *Dinero*, cuando de casamientos se trata.

¿Si tendrá mi prometida cuantiosa dote?— Ah, me equivoco; raras veces se dice eso en Ilocos.

¿Tendrá nuestro futuro yerno valioso *sabong* (donaciones *propter nuptias*)?

Eso, eso se lo preguntan los padres y los parientes de todos los grados y clases de la novia, vamos al decir hasta sus tataradeudos, si es que alguno de ellos aún respire.

Ello es que el ciego interés de los padres de familia es causa á veces de que estos

ANG BABAENG ALIPIN NANG SALAPI

Minamabuti pa cahit anong hirap
ng iben ang siya, i. gumana ng pugad
at doon humani sa tumoc ng gubat.
Sa siya, i, culungin sa quintong jaula,
upan ding purihin sa tuituina,
ang isang principe, ng masayang canta.

Soliman.

Ang matrimonio ay isang isiping catipunan, na sa ilalim ng iba, t, ibang culay ang lalong matalinghaga ay idinudulot sa mangá mapag-usari.

¿Mahute бага ó hindi? Hindi alanganin ang casagutan, sapagca, t, ang pag-iisang ito ay itinatag ng Dios sa Paraíso at ng matapus ay guinauang Sacramento ng Anac ng tauo ó ni Jesucristo.

Oo; may mña bagay na mabuti ang mag-asaua; nguni, t, cung tayo, i. magmadaling ualang uariuari na sumadlac sa pagbabago ng calagayang sinira ng mabibisang lason, ay ating paninualalang sa buhay na ito ang lahat ay mayroong buti at mayroong sama.

Itinatag ng ley física: *dalauang bagay na puno ng nagcacalabang electricidad ay nagbatacan*, hindi lubos na umiral ang gayon sa dalauang magasaua.

Caya: ang dalauang mag-asaua na nagca-caisa ng palacad ay nahihirati sa isang pagsasamang di maguinbaua ó pagsasamang inferno ang lalong dapat sabihin. Gayondin naman: ang dalauang mag-asauang nagmamahalan, cahit di lubhang mabuti ang buhay, ay naghaharap sa atin ng nacapananghili at dapat parisan ang pagsasama.

Ang pagcacaisa ng ugali ay humahabi ng caguinhauahan.

Huag nga tayong mag-alangán ng pagpatibay na ang pag-ibig ay siyang lalong mabuting corona at pala ng mag-asaua, sa catuirang siya ang pinaangalingan ng maayos na pagsasama.

Tangí sa lahat ng tangí, sa mña bayang ilocano at sa lahat ng bayan marahil, ay sumasamba sa dios na *Salapi* ang pag-aasaua ang pag-uusapan.

—¿May salapi caya ang aquing mapapanasaua?—¿Ah! namamali aco, ang gayo, i, bihirang sabihin sa Ilocos.

—¿Marami cayang *bigay caya* ang ating mamanunganin? Iyan, iyan ang itinatanong ng mña magulang at camag-anac na mayama, t, mahirap ng dalaga at isinasali namin pati ng canilang canunucuaan cung humihinga pa.

Iyo, i, dahil sa bulag na hangad ng mangá magulang, naguiguing sanhi cung minsan ang sila, i, magtamo ng cahambalhambal na pag

incurran en lamentables *quid pro quos*. ¿Quién me negará que algunos desfachatados yernos, engreídos por su fortuna, se malquisten con sus suegros proporcionándoles buen número de desazones?

¡Cómo se fascinan!

Mejor que yo, demostrará la verdad de cuanto va dicho, la trágica historia de mi una tal *Angquit* (contracción ilocana de María.)

* *

Esta fué en sus años primaverales espléndida de hermosura, simpática, alegre y dichosa.

Apuestos donceles disputaron su amor; pero pronto la santa voló al cielo, dejando á sus *dongguiales* (adoradores) con sus ganas.

Como habrán adivinado los ilustrados lectores, *Angquit* no murió, sino que se casó con un tal *Anung* (Laureano), jóven rico que nunca tuvo apariencias de pretendiente.

Son así los ilocanos; los ricos no se toman la molestia de cortejar á sus adoradas, lo cual es por cierto muy penoso muchas veces, porque en Ilocos no se permite hablar con las jóvenes y saludarlas, á veces lo toman por cisismo y nos insultan solo por ésto; en cambio hay malos *correos*, tan malos como todos los de Filipinas. Por tal motivo los ricos se limitan á comunicar á sus propios padres sus deseos de casarse con tal fulanita, á fin de que ellos los trasmitan á la familia de ésta, la cual estimulada con la riqueza del pretendiente suele aceptarlos, aun sin consentimiento de la jóven, que no suele aprobarlo, por tener ya otro novio de su cuenta y riesgo.

(Se continuará)

ANGEL BENITO.

GLENFINLÁS

Ó EN CANTO FÚNEBRE DE LORD RONALDO

¡Ah! ¡ah! ¡ah! Lloremos al gefe. El orgullo de los hijos de Albion ya no existe; el árbol soberbio de Glenartney cubre la tierra con su tronco derribado; no volveremos á ver á lord Ronaldo.

¡Oh, noble hijo del Gran Mac-Gillianore, tú no has temblado nunca delante del enemigo! ¿Qué brazo podía compararse con el tuyo? ¿Quién pudo jamás evitar el golpe de tu rápida flecha?

Las viudas sajonas sabrán decir mejor

camali. ¿Sino sa aquin ang di aayon na ang ibang ualang loob na manugang, palalo sa caniyang cayamanan, nang lalaban sa caniyang mga biyanan na dinudulutan ng di mabilang na capaitan?

—¡Laqing cabulagan!

Ang catotohanan ng mga sinabi, ay ipaaninao na higit sa aquin ng historia nang isang tinatauag na Angui.

* *

Niyong panahong cadalagahan nito ay naginingning sa cagandahan, mapanghalina, masaya at mapalad.

Maquiquisig na binata ay nag-aagauan sa caniyang pag-ibig, nguni,t, nagmadaling naquiati siya sa langit na tinalchedan sa pauang uala ang nangagsisiligao.

Paris ng mahuhulaan ng bumabasa si Angui ay di namatay, cundi napacasal sa isang nagnangalang Anong, binatang mayaman na cailan mai, di nag-aning lumiligao.

Gayon ang mga ilocano ang mayayaman ay di nag-aabala ng panunuyo sa canilang nililigauan, na ang cadalasan ay totoong mabigat, pagca,t, sa Ilocos ay di tinutulutang causapin at batiin ang dalaga, na cung minsan ay inaaring capangitan at nilalait tayo sa gayon lamang; nguni,t, meron namang masasamang *correos*, masasamang paris ng lahat ng correo sa Filipinas. Sa gayong dahilan ang mayayaman ay sa canila ring sariling ama nagpapahayag ng nasang pag-aasau sa isang binibini, upang ipatanto naman nito sa partes ng babae na sa pagcaquit sa yaman ng lumiligao ay di malayong tangapin, cahit ayao ang babae na di macatangó, dahil sa mayroon ng talagang iniibig sa caniyang sarili at panganiib.

SAPOT.

GLENFINLÁS

ó malungcot na canta tungcol cay lord Ronaldo

¡Ah! ¡ah! ¡ah! Tangisan natin ang puno. Ang ipinangangahas ng mga anac ng Albion ay uala na; ang mayabong na cahoy ng Glenartney pati ng caniyang puno ay nabual na tumataquip sa lupa; di na natin muling maquiquita si lord Ronaldo.

¡Oh tapat na anac ng daquilaug Mac-Gillianore, cailan may di ca nanginig sa harap ng caauay! ¿Anong brazo ang maipaparis sa brazo mo? ¿Sino ang nacaligtas cailan man sa tacbo ng mabilis mong palasó?

Ang mga bauong taga Sajonia ang maca-

que nadie cómo los guerreros más atrevidos de las llanuras hicieron retumbar con la caída de sus cuerpos las ondas sonoras del Teith, cuando te lanzaste sobre ellos en el desfiladero de Lenny.

¿Quién olvidará aquellos días de fiesta en que se veía brillar sobre la colina el *beltan* de lord Ronaldo? A la luz de su llama las jóvenes de las montañas y sus amantes bailaban alegremente.

Animados por la lira de Ronaldo hasta los mismos ancianos se olvidaban de sus blancos cabellos. ¡Ah! ¡y hoy cantamos el himno fúnebre! Ya no volveremos á ver á lord Ronaldo.

El gefe de una isla lejana vino á gozar de los placeres del castillo de Ronaldo y á cazar en su compañía las fieras que recorren las escarpadas rocas de Albion.

Era Moy, á quien el espíritu profético del Seer iluminó en la isla de Colomba, cuando á la luz de las hogueras de los bardos arrancaba armonías á su arpa.

Conocía aquellas palabras mágicas que hacen temblar á los espíritus errantes y aquellos sonidos poderosos que no se han hecho para el oído de los mortales.

Se dice que estos profetas tienen relaciones misteriosas con los muertos y ven muchas veces con anticipación el fatal sudario que ha de envolver á los que aun viven.

Sucedió un día que los dos gefes fueron á cazar el corzo en su guarida. Estaban lejos de su casa y recorrían los espesos bosques de Glenfinlás.

Ningun vasallo les acompañaba para ayudarles en su cacería, defenderles contra el peligro, ó prepararles la comida. En la honradez de los Highlands descansaban los gefes; los fieles perros eran sus únicos guardianes.

Durante tres días sus flechas pasaron silbando á través de los árboles del valle, y cuando la humedad de la noche les hacía regresar á su cabaña siempre llevaban caza.

La solitaria cabaña se levantaba en el lugar más escondido del bosque de Glenfinlás á orillas del sombrío riachuelo de Moneira, que murmura atravesando aquella soledad.

La noche era magnífica; el horizonte estaba tranquilo desde tres días antes, y un

pagsasabi cun paano ang ugong niyong uma-angil na alon ng Teith, cun matabog ang mga catauan ng lalong pangahas na guerrero sa capatagan, niyong sila, i, iyong sagasain sa bulaos ng Lenny.

¿Sinong macalilimot doon sa mga arao ng pista, na ang mga siga ni lord Ronaldo ay nag-aalab na natatanao sa tuctoc ng bundoc? Sa liuanag ng caniyang ningas ay masayang nagsasayauan ang mga binibini, ang mga ini-irog nila.

Sampú ng matatanda sa galac sa tunog ng lira ni lord Ronaldo ay nalimutan ang cata-daan. ¡Ah! at ngayo, i, inauit natin ang nangungulilang canta! Di na natin muling ma-quiquita si lord Ronaldo.

Ang puno ng isang pulong nalalayo ay naparitong lalasap ng casayahang idinudulot ng castillo ni Ronaldo at mangangasong casama niya, ng mababangis na hayop na nagsisigala sa paltoc paltoc na bangin ng Albion.

Si Moy, na pinagbiyayaan ng profetang Seer na nacaquiquita na mangyayari sa pulo ng Colomba, niyong sa liuanag ng mga siga at sa mga cuerdas ng caniyang alpa ay bumubunot ng mga cauiliuling tunog.

Naquiquilala niya yaong mga cahanğahang pangungusap na nacapagpapaquinoig sa mga aninong palibot libot at yaong mabibisang tunog na di dapat dinguin ng mga taga lupa.

Di umano, i, caalam na cahima-himala ng mga patay ang mga profetang ito, at madalas nilang nacaquiquita ang calaguim laguim na sapot na ibabalot sa nangabubuhay.

Isang arao itong dalauang puno ay yumaong manghuhuli ng hayop sa canilang taguan. Malayo na sila sa canilang bahay at guinagala ang masucal na gubat ng Glenfinlás.

Isa mang vasallong dapat tumulong sa pangangaso, dumamay laban sa panganib, ó maghanda ng pagcain ay uala silang casama. Sa camahalan ng mga Highlands lumulucloc ang mga puno; ang mga tapat na aso ay siya lamang nilang taga tanod.

Sa loob ng tatlong arao ay nagtatagos na humahangin sa mga cahoy sa parang ang canilang mga palaso, at cun pinababalic sila sa canilang tabacan ng lamig ng gabi ay di nauaualan ng huli.

Ang nangungulilang cubo ay nacatiric sa lalong lihim na lugar ng gubat ng Glenfinlás sa guilid ng batisan ng Moneria, na bubulong-bulong na nag-lalagos sa capang-lauang yaon.

Cahalac halac ang gabi; maalualas ang guilid ng langit mula pa niyong tatlong arao na sinundan at isinasabog ng mapagbiyayan

rocio bienhechor esparcía la frescura sobre la maleza y las rocas tapizadas de musgo.

La luna, medio velada por los sueltos copos de una nube de plata, dejaba caer su dudosa y temblorosa claridad sobre las ondas del lago de Catrina y parecía dormir sobre la frente del Benledi.

Encerrados en su cabaña los dos gefes, hacia una comida de cazadores y de amigos. El placer animaba los ojos de Ronaldo y dirigiéndose a Moy:

—Qué nos falta, dijo, para completar nuestra felicidad y responder á las dulces emociones que nos hacen palpar?... El beso de una jóven y débil mujer con su seno encendido y sus miradas húmedas.

Las dos bellezas de nuestras montañas, las hijas del fiero Glengyle, han dejado esta mañana el castillo de su padre para cazar el ciervo en los bosques.

Hace largo tiempo que he tratado de interesar el corazón de Mary: muchas veces me ha visto llorar y ha oído mis suspiros; pero todos los artificios del amante se han estrellado contra la vigilancia de la hermana.

No te ha de ser difícil, querido Moy, mientras yo me entiendo con Mary, hacerle comprender á ese severo guardian, que debe dejar de permanecer ojo alerta sobre el corazón de los otros, cuando bastante trabajo le dará el velar sobre el suyo.

Pulsa el arpa y verás bien pronto á la amable Flora de Glengyle que olvidando á su hermana y á Ronaldo, permanece en éxtasis delante de ti con los ojos húmedos y la sonrisa en los labios.

¡Ah! si quisiese escuchar un cuento de amor al abrigo de los árboles, ¿dime, cazador de la frente serena, la regla de San Oran no se violentaría?

—Desde que tuvo lugar el combate de Enrick, desde que murió Morna, contesta Moy, mi corazón no corresponde con sus transportes ni á los dulces besos, ni al seno palpitante, ni á las sonrisas de la belleza.

Desde entonces es desde cuando, cantando mis dolores al compás del arpa en el triste matorral que vió perecer á la que era mi gloria y mi amor, recibí el don fatal de la profecía.

La última prueba que de su cólera me envió el cielo, fué el poder presentir las desgracias futuras, que extinguieron en mi corazón todo el fulgor de la esperanza por

hamog ang pananariua sa ibabao ng damuhan at mga paltoc na nababalot ng talahib.

Ang buao, uari quinacanlungan ng pulupulotong at culay pilac na panginorin, ay ibinububo sa nag-iinalong tubig ng Katrina ang nag-aalapaap at titibociboc niyang liuanag at anaqui tumutulong sa noo ng Benledi.

Nangaliligpit na sa canilang cubo ang dalauang puno at humahapong parang mangangaso at magcaibigan. Ang lugod ay pumupugog sa mata ni Ronaldo at si Moy quinausap ng ganito:

—Anong culang sa atin, ang uica upang malubos ang caguinhauahan at tumimbang sa galac na nagpapatiboc ng ating puso?... Ang halic ng isang dalaga at mahinang babayi pati ng nag-iinit niyang dibdib at nang-lalamig na titig.

Ang dalauang bituin ng ating cabunducan, ang mga anac ng mabangis na Glengyle, ay nagpalumagac ngayong umaga sa castillo ng canilang ama upang mangaso ng usa sa mga capangan.

Malaon ng panahon aquing pinagsicapang bihagin ang puso ni Mary: madalas maquitang aco, i, lumuluha at dicingig ang aquing mangga buntong hininga, ngunit, ang mga paraan ng nangingibig ay nasayang na lahat sa pag-iingat ng capatid.

Hindi caya maguing hirap sa iyo, guinigilio cong Moy, samantalang quinausap co si Mary, ipatanto mo naman doon sa mahigpit na bantay na dapat niyang bayaan ang pagmamaisid sa puso ng iba, cung lalong mahirap bantayan ang caniya.

Calabitin mo ang alpa at madaling maquiquita na ang caibig-ibig na Flora ni Glengyle malilimutan ni Ronaldo. Ang caniyang capatid, sa harap mo, i, napatangang maninig, nangingilid ang luha at nangingiti ang labi.

—¡Ah! cung ibig niyang dumingig ng isang cuentong ucol sa pag-ibig sa loob ng cacahuyan, sabihin mo sa aquin, oh mangangasang aliualas ang noo, hindi caya calapastangan sa regla ni San Oran?

—Mulang maquipaghamoc cay Enrick mula ng mamatay si Morna, ang sagot ni Moy, ang puso co, i, hindi tumutugon sa caniyang mga pitic, ni sa matatamis na halic, ni sa tumitiboc na dibdib, ni sa mga ngiti ng cagandahan.

Buhat noon ay siyang mula ng aquing pagtanggap ng biyayang panghuhula, na quinacantang catono ng alpa ang aquing mga dusa sa mapang-lao na damuhang quinamatayan ng lualditi co, t, pag-ibig.

Ang huling pagsuboc na ipinahatid sa aquin ng galit ng langit, ay ng maramdamang co ang mga huling sacuna na siyang pumaui ng lahat

medio de visiones lúgubres y de sonidos de dolor.

¿Te acuerdas de aquel esquife que zar-paba alegremente este verano de la bahía de Oban?... Pues yo le veía destrozado y hecho astillas contra las costas pedregosas de Colonsay.

También a Fergus... el hijo de tu her-mana... le viste partir como en triunfo desde los flancos escarpados de Benmora, mar-chando á la cabeza de los suyos contra el señor de Downe.

Tú no viste más que los flotantes plie-gues de su traje de tartan cuando bajaba de las alturas de Benvorlich; tú no oíste más que el *pibroch* guerrero, unido al cho-que de los sonoros escudos de los Highlands.

Pues bien, yo oía ya los gemidos y veía derramarse las lágrimas, y a Fergus atra-vesado por una herida mortal, precipitán-dose sobre las lanzas de los sajones, á la cabeza de su tribu, cuyo choque es irre-sistible.

Y tú que me invitas á la felicidad y al placer; tú que quisieras hacerme partíci-pe de tu alegría llamando el beso de una mujer, créeme, mi corazón, querido Ronaldo, llora por el destino que te aguarda.

Veo el sudor de la muerte deslizándose por tu frente; oigo el grito de tu Espíritu protector; veo tu cadáver... ¡Ah! ¡Todo lo vé, por desgracia, el profeta!

—Profeta de la desdicha, entrégate solo á tus sueños fúnebres, contesta lord Ro-naldo; ¿debemos cerrar los ojos á las luces pasajeras de la alegría porque quizás ma-ñana estallará la tormenta?

Verdaderas ó falsas, tus predicciones no inspiran nunca temor alguno al jefe de Clangillian; los transportes del amor con-moverán su corazón, aunque se halle con-denado á sentir el frío de las lanzas sa-jonas.

Ya me parece oír los borreguies de Mary que hacen estallar la escarcha de las yer-bas: ella me llama al bosque.»

No dice nada á su amigo: llama á los perros y sale alegremente de la cabaña.

Al cabo de una hora sus perros vuelven: estos fieles compañeros del cazador corren, llenando el aire con sus tristes aullidos, y se tienden á los pies del profeta.

¡Nada se sabe aun de Ronaldo! ¡Es la media noche! Moy se siente agitado por

con pag-asa sa pamamag-itan ng mapang-lao na guni-guni at aling-aongao ng sindac.

¡Naaala-ala mo ba yaong banca na masayang sumadsad sa tagulang ito sa uaua ng Oban?... Siya,i, naquita cong uasac at durogdurog sa mabatong pampangin ng Colonsay.

Si Fergus man... ang anac ng capatid mong babae... naquita mo siyang humayo na paraug nagdiriuang mula sa mga cutang batibot nang Benmora, nangungunang lumalacad sa caniyang mga sundalo laban sa señor ng Downe.

Uala cang naquita cundi ang pamamagaspa na culubot ng caniyang damit niyong buma-baba sa tuctoc ng Benvorlich: uala cang nari-ngig cundi ang mga tugtog sa paghahamoc, catono ng ugong ng nageacapinguing calasag ng mga Higlands.

Datapua,t, aco, aquing ng nariringig ang mga hibic at natatanao ng lumuluha, at gayon din si Fergus na pinagtagusan ng isang mala-lim na sugat, ay sumagasa sa sibat ng mga sajones, nangungulo sa caniyang lahi, na di masanga ang caniyang pananagupa.

At icao na yumayacag sa aquin sa guicha-ua,t, catuaan; icao na ibig mo acong idamay sa iyong casayahan na aputin ang halic ng isang babayi, manuala ca sa aquin, ang puso co, minumutiang Ronaldo, ay tumatangis sa hulig mangyayari na nag-aantay sa iyo.

Naquiquita cong sa noo mo ay nanages ang pauis ng camatayan; nariringig co ang sigao ng Espiritung sa iyo,i, nag-aampon; natatanao co ang iyong banceay.... ¡Ah! ¡Lahat ay naqui-quita, sa samang palad, ng profeta!

—Profeta ng sacuna sarilinin mong mag-isa ang malulungcot mong pangarap, ang sagot ni lord Ronaldo; ¡sa liuanag ng hiram na casaya-ha,i, dapat baga nating ipiquit ang mata, sapag-ca,t, bucas sasabog marahil ang sacuna?

Tunay man ó hindi, ang iyong mga hula ay di macasisindac cailan man sa puno ng Clanguillian; patitibuquin ng bisa ng pag-ibig ang caniyang puso cahit siya,i, itinaang magdamdam ng lamig ng mga sibat ng Sajonia.

Tila nariringig co na ang zapatos ni Mary na dumudurog ng namumuog hamog sa mga damo; aco,i, tinatauag niya sa gubat.»

Ualang sinasabiog anoman sa caniyang cai-bigan: tinauag ang mga aso at masayang lu-malabas sa cubo si lord Ronaldo.

Macaraan ang isang oras bumalic ang mga áso: itong mga tapat na casama ng mangangaso,i, nagtatabuhan, na ang hangin ay pinupuno ng malalim nilang hagulhol at nangagsidapa sa paa ng mga profeta.

¡Ualang balita cay Ronaldo! ¡Hating gabi na

negros presentimientos, mientras que, inclinado sobre la llama moribunda, trata de reanimar el fuego medio estinguido de la cabaña.

Frecuentemente los perros hierguen las orejas y cesan en sus tristes aullidos. Se agrupan alrededor de Moy y espresan su terror por medio del temblor de sus miembros y de sus sordos gruñidos.

La puerta se abre dulcemente y las cuerdas del arpa suenan por sí mismas, contestando con su sonido á cada pié ligero que toca el suelo.

El bardo vé á la luz del fuego una mujer resplandeciente de hermosura, vestida de caza, y cuyo verde traje, sembrado de rocío, dibuja los contornos graciosos de su cuerpo.

Su frente parece helada; descubre el blanco marfil de su seno y se inclina sobre la vacilante llama para secar las húmedas trenzas de su cabellera.

Enrojece como una virgen tímida y dice con dulzura:—¿Amable bardo, no has encontrado en el claro del bosque de Glenfinlás á una cazadora vestida de verde?

Con ella vá un valeroso gefe de nuestras montañas. Lleva cargado al hombro el carcaj del cazador; una daga escocesa adorna su cintura, y la banda de tartan flota á impulsos de la brisa.

—¿Quién eres? ¿Quiénes son esos que buscas? pregunta Moy, mirándola con ojos asombrados. ¿Por qué vás errante á la luz de la luna por el bosque de Glengyle?

—El castillo de nuestro padre proyecta su sombra sobre el lago profundo de Katrina, que rodea numerosas islas con sus olas azuladas. Somos las hijas del fiero Glengyle.

Nos hemos perdido esta mañana al venir á cazar el corzo, en el bosque de Glenfinlás y la casualidad nos ha hecho encontrar al hijo del Gran Mac-Gillianore.

Ayúdame á buscar á mi hermana y á lord Ronaldo, perdidos sin duda en los bosques. Yo no me atrevo á arriesgarme sola en los senderos, porque en ellos, según dicen, se encuentran terribles fantasmas.

—Sí, dijo el bardo, se encuentran fácilmente fantasmas; pero yo debo cumplir mi voto y acabar aquí la plegaria nocturna que he jurado pronunciar durante el sueño de los hombres.

Binabalisa si Moy ng maiitim na gunita, samantala na, nacatungo sa aandap andap na ningas, pinaliliyab niya ang apuy na halos patay na sa loob ng cubo.

Madalas na ipilig ng mga aso ang canilang tainga at itinahan ang malalalim nilang hagulhol. Nagsicsican sa piling ni Moy at ipinahayag ang canilang laguim sa pamamagitan ng panginigit ng mga paos na angil.

Marahang nabucsan ang pinto at tumunog na cusa ang mga cuerdas ng alpa, na ang caniyang taguinting ay sumasagot sa bawat, yapac ng mahihing paa na tumutugtog sa sahig.

Sa liuanag ng apuy ay naquita ng tumutugtog ang isang babaeng nangningingong sa cagandahan, gayac mangangaso at sa verde niyang suo, t, na puno ng hamog, ay namamacas ang caayaayang anio ng caniyang pangangatauan.

Ang caniyang noo, i, tila hieló; nacalitao ang parang garing niyang dibdib at yumuco sa aandap-andap na ningas upang matuyo ang basabasang tirintas ng malago niyang buhoc.

Namulang parang isang virgeng natatacot at matamis na nanusap:—¿Caibig-ibig na mag-aait, hindi mo ba naquita sa guitoa ng parang ang isang cazadora na nananamit ng verde?

Casama niya ang isang matapang na puno ng ating mga cabunducan. Pasan sa balicat ang sisiglan ng palaso ng mangangaso, isang dagang escocesa ang pamuti ng caniyang bayuang at isang banda na lumulutang sa dapio ng simoy.

—¿Sino ca? ¿Sino silang iyong hinahanap? ang tanong ni Moy, na tinitingnan ng matang namamaha. ¿Baquit ca naggagala sa liuanag ng buan sa cagubatan ng Glenfinlás?

—Nanganganicag sa malalim na sapa ng Katrina ang anino ng castillo ng aming ama, na naliligid ng nangangazul niyang alon ang di mabilang na pulo. Cami ang mga anac ng mabangis na Glengyle.

Cami naligao ngayong umaga pagparitong manghuhuli ng corzo, sa gubat ng Glenfinlás at sa pagcacataon ay natagpuan namin ang anac ng daquilang Mac-Gillianore.

Tulungan mo acong humanap sa capatid co, t cay lord Ronaldo, na nangaligao marahil sa cagubatan. Hindi ako macapengahas na magisa sa mga bulaus, pagca, t, ang sabiha, i, maraming lumilitao na casindac-sindac na catatacutan.

—Oo, ang uica ng manunugtog, natatagpuang madali ang mga malicmata; nguni, t, dapat cong tupdin ang aqing panata at tapusin dito ang dasal co sa gabi na isinumpa cong gagauin samantalang natutulog ang mga taao.

—¡Ah! ¡En nombre de la dulce piedad, yo te pido que guíes á una cazadora solitaria! Es preciso que atraviese el bosque y que llegue antes del alba al castillo de mi padre.

—Consiento en ello; pero repite conmigo tres *Ave María* y tres *Pater noster*, besa la santa cruz, y entonces podremos emprender nuestro camino con toda seguridad.

—¡Eso es vergonzoso para un caballero como tú! ¡Cúbrete la frente con la capucha del monje, que ese adorno es el que conviene á tus extrañas costumbres!

En otro tiempo, en el castillo de Dunlathmon, tu corazón no fué de hielo para el amor y la felicidad; tu armoniosa lira cantaba los seductores hechizos de Morna, y hubiese hecho todo género de sacrificios por una sola de sus sonrisas.»

Los ojos del bardo brillaron esprimiendo á la vez su cólera y su espanto. Sus negros cabellos se erizaron sobre la cabeza y su tez cambió repetidas veces de color.

—¿Y tú, preguntó, mientras yo cantaba á Morna y al amor, junto al hogar de Dunlathmon, deslizabas tu sombra por entre el humo del hogar ó sobre las alas de la tormenta?

No, no; tú no perteneces á una raza mortal, ni eres la hija del viejo Glengyle. Tu madre fué el hada de los torrentes, y tu padre el rey de las minas.»

Moy repitió tres veces la antifona de San Oran y otras tres la poderosa plegaria de San Filan. Volvióse enseguida hacia el horizonte oriental y sacudió su cabellera negra.

Después, inclinándose sobre el arpa, le arrancó los acordes más seductores. el eco sorprendido repitió aquella armonía misteriosa y mágica, que se unía al murmullo de los vientos.

El irritado espíritu cambió de forma y su estatura se hizo gigantesca; luego, uniéndose á la tormenta que comenzaba á rugir, desapareció despues de haber exhalado un grito horrible.

Las nubes se desgarran; el granizo y la tormenta azotan la cabaña, la destruyen y cubren la tierra con sus restos. Sin embargo, al bardo no le ha levantado un solo cabello el viento ni le ha mojado la lluvia.

Ardientes carcajadas se mezclan al murmullo de la tormenta; el bardo las oye pasar por encima de su cabeza y van á espirar en el norte.

—¡Ah! ¡Sa ngalan ng matamis na cauang, gawa, hinihiling co sa iyo na samahan ang nag-ising babae! Cailangang tahaquin ang gubat a dumating bago magbucang liuay-uay sa castillo ng aquing ama.

—Nánayag aco sa gayon; nguni,t, ulitin mo sa aquin ang tatlong *Ave Maria* at tatlong *Pater noster*, hagcan ang Santa Cruz, at cung gayo,i, maitutuloy natin ang paglacad na ualang pang-anib.

—Iyan ay cahiya-hiya sa isang lalaquing paris mo! ¡Ang noo moay tacpan ng capucha ng monje, na ang pamuting iyan ay siyang nababagay sa namumucod mong ugali.

Niyong unang panahon, sa castillo ng Dunlathmon, ang puso mo ay hindi paris ngayon sa pag-ibig at caguichauahan; quinaacanta ng magtaguinting mong lira ang baw,t, carictan ni Morna at marahil ay tinitis mong lahat ang cahirapan sa isa lamang niyang ngiti.»

Nang l'isic ang mata ng mag-aauit sabay na ipinahayag ang galit niya,t, gulat. Sa caniyang ulo,i, nangalisag ang maitim niyang buhoc at madalas na nag-iiba ang culay ng balat niya.

—¿At icao, ang tanong, samantalang inaauit co cay Morna, ang pag-ibig sa piling ng tahaan sa Dunlatgmon, nag-lalagos бага ang iyong anino sa asó sa bahay ó sa pacpac ng sigua?

Hindi, hindi; icao ay di taga lupa ni dili ca anac ng matandang Glengyle. Ang iyong ina ay hada ng mga agos at ang ama mo ay hari ng mga minas.

Inulit na macaitlo ni Moy ang dasal ni S. Oran gayondin macaitlo ang macapangyarihang daing ni S. Filan.

Humarap sa silanganan at pinagpag ang maitim niyang buhoc.

Pagcatapos ay yumuco sa alpa at hinugot ang lalong cauiliuiling tinig. Inulit ng nagui-pit na aliंगाongao yaong cahanğahangang taguinting na naquiquilahoc sa binulong bulong ng hangin.

Ang nag-init na malicmata ay nagbago ng anio, pinatayog ang taas; saca, pagcalahoc sa siuang nagsisimula ng pag-angil, biglang nauala ng macapagbitio ng cagulatgulat na sigao.

Namimitac ang mga ulap; ang cubo ay pinaspas ng ulan at sigua; iniuasac at inilagpac sa lupa, ang caniyang mga labi. Gayon mai,i, ni isang buhoc ng manunugtog ay di napatindig ng hangin, ni di siya nabasa ng ulan.

Matatalim na halac-hac ay naquiquihalo sa angil ng sigua; narirongig ng manunugtog na humahaguing sa caniyang tuctoc at nalulunod sa hilagaac.

La voz del trueno sacude el bosque en el momento en que cesan estos gritos sobrenaturales, y una lluvia de sangre estingue los tizones medio consumidos.

El bardo vé caer un brazo, cuya mano mantenía una espada y después una cabeza separada del tronco, de estos miembros brota la sangre todavía caliente.

La cimera de Benemorn ha adornado con frecuencia esta cabeza durante los combates; aquella mano ha repartido golpes terribles cuando la sangre de los sajones tenía de púrpura las ondas del Teith.

¡Maldición sobre los sombríos arroyos de Moneira! ¡Maldición sobre el funesto valle de Glenfinlás! Nunca el hijo de las montañas de Albion vendrá á gastar en él las flechas de su carcaj.

El fatigado peregrino procurará evitar su sombra cuando le hiera el encendido sol de medio día, temeroso de ser presa de las crueles hadas de Glenfinlás.

¡Para nosotros todo ha concluido! No encontraremos un asilo detrás del escudo del gefe de Clangillian: no guiará en adelante nuestros guerreros al combate y solo nos veremos condenados á cantar su himno fúnebre.

¡Ah! Lloremos al gefe valeroso. El orgullo de los hijos de Albion ya no existe; el árbol soberbio de Glonartney cubre la tierra con su tronco derribado. No volveremos á ver á lord Ronaldo.

WALTER SCOTT.

CODIGO PENAL

(Continuacion.)

Art. 589. Serán castigados con las penas de uno á cinco dias de arresto ó multa de 15 á 125 pesetas:

1.º Los que golpearén ó maltrataren á otro de obra ó de palabra sin causarle lesión.

2.º Los que sin hallarse comprendidos en otras disposiciones de este Código, amenazaren á otro con armas ó las sacaren en rifa, como no sea en justa defensa.

3.º Los que de palabra y en el calor de la ira amenazaren á otro con causarle un mal que constituya delito, y por sus actos posteriores demostraren que persistieron en la idea que significaron con su amenaza, siempre que por las circunstancias el hecho no estuviere comprendido en el libro II de este Código,

Ang cabunducan ay guinambala ng culog doon sa sandaling matiguil ang gayong di ugaling ingay, at isang ulang dugo ang pumugnao ng mga bagang halos patay na.

Naquita ng manunugtog na nahulog ang isang brazo na ang camay ay may hauac pang espada, pagcatapus ay isang ulong hinalay sa catauan; sa mga pirasong ito ay mainit pang nalong ang dugo.

Ang ulong ito ay laguig pamuti ng taluctoc ng Benemorn habang naghahamoc; ang camay na yaon ang namahagui ng matitinding dagoc niyong ang tubig ng Teith ay mamula sa dugo ng mga sajones.

Sumpain naua ang mga batisan ng Moneira! Sumpain naua ang malungcot na valle ng Glenfinlás! Cailan may di napariritong ididilig ang palaso ng anac ng cabunducan ng Albion.

Ang nahahapong mag-lalaced ay magsisicap umilag sa caniyang lilim cing dinuduro ng init ng arao, sa tacot na mabihag ng malulupit na hadas ng Glenfinlás.

¡Sa atin ay tapus na ang lahat! Hiodi na tayo macatatagpu ng pangangalanlungan sa licod ng ng calasag ng puno sa Clangillian: di na niya aacayin sa paquiquihamoc ang ating mga bayani, at uala na tayong gagauin cundi autin ang malungcot na puri sa caniya.

¡Ah! Tangisan natin ang matapang na puno. Ang ipinangangahas ng mga anac ng Albion ay uala na; ang mayabong na puno ng Glenartney ay nabual na ang puno ay nacasasadlac sa lupa. Di na natin maquiquita si lord Ronaldo.

MIRANDA.

CÓDIGO PENAL

(Carugtong)

Art. 589. Iaarrestong isa hangang limang arao ó mumultahan ng 15 hangang 125 pesetas:

1.º Ang bumugbog sa capua sa gaua ó sa salita na di ito nasugatan.

2.º Ang mga di casali sa mga pasiya ng Códigong ito, magbala ó gumamit ng armas sa pag-aauay, cing sacalit, ang gayong paggamit ay di ayon sa matuid na pagmamasakit sa sarili.

3.º Ang pag-iinit ay magbala ng salita sa cagalit na gagauao niya ng masamang nagui-guing casalanan, at sa caniyang mga huling quilos ay ipinaquiquilalang nagpipilit sa hangad na ipinaquilala ng caniyang pagbabala, cailan mat, ang pangyayari ay di nasasaciao ng libro II ng Códigong ito.

4.o Los que de palabra amenazaren á otro con causarle un mal que no constituya delito.

5.o Los que causaren á otro una coacción vejación injusta, no penada en el libro II de este Código.

Art. 590. Serán castigados con la multa de 15 á 125 pesetas y reprensión:

1.o Los que por medio de la imprenta, litografía ú otro medio de publicación divulgaren maliciosamente hechos relativos á la vida privada que, sin ser injuriosos, puedan producir perjuicio ó graves disgustos en la familia á que la noticia se refiera.

2.o Los que injuriar liviamente á otro de obra ó de palabra, si reclamare el ofendido, cuyo perdón extinguirá la pena.

3.o Los que requeridos por otros para evitar un mal mayor, dejen de prestar el auxilio reclamado, siempre que no hubiera de resultarles perjuicio alguno.

4.o Los que por simple imprudencia ó por negligencia, sin cometer infracción de los reglamentos, causaren un mal que, si mediare malicia, constituiría delito ó falta.

MGA BALITA

PADALAHAN.

Sagot ni PASCUALA cay ADNARIM.

Mamang Adnarim: Yayamang pinilit ninyong mabulalas ang laman ng loob, ngayon ay tangapin ang sagot co sa tatlo ninyong sulat na cung uuariin ay iisa rin ang sinasabi pagca,t, ualang tinutucoy cundi ang pag-ibig at pamimitagan.

Ang iniong pamimitagan, ang iniong pag-ibig, bagama,t, di co cailang, yamang narito na, ay guinaganti co po ng maraming salamat; at tuloy ipinamamahal sa camahalan mo, na hangahan na sana ang pag-susumagui ng hindi masayang ang pagod at panahon pagca,t, sa aquin ay ualang hihintong caguinhauhan at tuloy tantoing cailan may gayon na lamang ang naisagot sa inio palibhasa,i, siyang laman ng loob co.

Hangang dito,t, sa macacaya,i, pag-utusan ang abang si PASCUALA.

Sagot ni ADNARIM sa sulat ni PASCUALA.

Buhay ng buhay co: Bagama,t, ang boo cong catauhan ay inilugmoc sa lumbay ng ualang aua ninyong sulat, ay pinasasalamat co rin po ng boong puso ang itinumbas ninyong sagot, pagca,t, huag na di lamang sa inyo

4.o Ang bala sa capua ng salitang gagauan niya ng masamang di naguiguing casalanan.

5.o Ang tumulong sa pagpapahirap, na di matuid, sa iba, na di pinarurusahan sa libro II ng Códigong ito.

Art. 590. Mumultahan ng 15 hangang 125 pesetas at pangungusapan:

1.o Ang sa pamamag-itan ng imprenta, litografía ó ibang paraan ay icalat sa masamang nasa ang nangyayari sa buhay ng iba, cung di man masama, ay macapeperjuicio ó isasama ng loob ng casangbahay ng ibinabalita.

2.o Ang lumait ng magaan sa iba sa salita ó sa gaus, cung magsacdal ang nilait, na ang patanao nito ay macapupuig ng parusa.

3.o Ang mga inaanayahan ng iba upang mailagan ang isang malaquing sama, ay iquinait ang hihinging tulong cailan mat, di sila mapeperjuicio ng anoman.

4.o Ang mga sa di pag-iingat ó capabayaan, na di naman sa pagsuay sa mga reglamento, ay gumaua ng masama, cung may hangad na lico, ay naguiguing casalanan.

H. FLORES.

mangaling, cahit camataya,i, ituturing cong caguinhauhan.

Caya huag na sanang hangahan ang aquing pagdaing, huag apulain ang aquing pag-ibig at huag paapihin ang suyo at pamimintuhong aquing pinupuhunan, yayamang sa banta co,i, hindi rin naman macaano sa camahalan mo ang mga bagay na ito.

At paano ang pag-limot sa inyo? paano ang pagtalicod co? sa cayo po ang may huac niyaring puso sa pagtulog ay cayo ang napapanгарap, cung maguising nama,i, cayo rin ang natatanao niyaring agam-agam, ano pa nga,t, ualang oras, ualang sandali na di ang caayaaya mong larauan ang laguing caulayao ng namanmanglao cong calulua, caya cailangang mauala muna yaring buhay upang cayo,i, malimutan.

Upang manuala cayo sa mga bagay na ito ay hingin ang buhay co at iaalay ng boong pag-galan sa bacas ng iyong yapac, quiquilalan co pang utang na loob ang bagay na ito pagca,t, masarap pa nga ang matay cung di rin lamang mararapat sa inimpoc mong dilag, hinhin at cabaitang sinasalamín ng panimdim.

Ang namimintuhong lincod na humahalic sa bacas ng yapac.

ADNARIM.

(Hangó sa Correo del Amor.)

—Binuusan sa Indan (Cavite) nang á 29 ng buan na nacaraan ang isang mainam na botica ng amin minamahal na coresponsal na si D. Felix Lopez, at pinangangasiwaan ng Licenciado D. José Salamanca. Natatagpoan doon lahat ng clase ng gamut at puro bago at mahusay na hindi matatalo ng sinomang botica sa Europa at Maynila.

—Saan mang ilog ay may buaya. Sinipi namin sa *El Dia* ang balitang ito:

Anaqui casinungalingan sa guitna ng cadalubhasang lubhang ipinagmamariquit sa Madrid, sa catapusan ng panahong pinangangalang panahon ng caruunggan, ay magcaron niyang mga tauong, anac ng daya at binubuhay ng mga pamahin at camangmangan, at gayong may biguit sa inacala ang gayong nangaroron, at di lamang ang mga ualang pinag-aralan ang naniniwala sa mga caululan cung di ang lalo pa namang mahal.

Di pa nalalaong nananahan sa paliguid ng calle de Ancha, ang isang babaeng di umano,i, bawo sa isang suedalang may galon, at cung martes at viernes, arao na ipinagpapalabas ng cababalaghan, sa caniyang bahay ay ualang patid ang tauo.

Doon ay nanga tatagpuang, nacagayac ng mga murang pananamit na itim at nababalot ng macacapa ó magagaspaang na balabal ang madlang seńorang cabalang sa mga litaw sa bayan.

Ang nangagsidalò sa mayamang fonda niyong nangacaraan taon cung umaga, ay dapat macaquita ng isang matandang babaeng mataas ang pangangatauan at culunto,i, ang balat, nacabalabal ng isang lambong na de lanang culay dahon, na catacatacang nalalahoc sa marilag na piguingan, at diyan, sa ibabaw ng alfombra cung natatayo ang seńora, ibabaw ng malambot na hihigan cung di pa naghabangon, ay itipatalatag ng matanda ang dungis dungisan niyang baraha at hinuhulaan ang mangyayari na pinapag-sasaya ang loob at puso ng maauang suqui niya.

Itong lahat na mapanghula sa pamamagitan ng baraha ay meroong mga tictic at nacacabisa ang pinagdaanan at calagayan ng balang dumalo sa canila, at gayong paraan ay lubhang magaang ang hulaan nila ng ayon sa ninanasa ng mga haling at mapaniwalaing mga seńora.

Sa Chambiri ay nagearon ng isang bantog maghuluhula na sa caunting panahon ay natatipon ng catatagang yaman.

Halos lahat ng seńorang napa sa sa Paris

cung tag-init upang bumili ng sombrero at magbiling ng damit na idadalao sa isang bali-tang camaganac, ayon sa caniyang sabi, ng Mad Leormand, ay nagtataglay ng mabubuting salapi sa pagsasalita lamang ng caulngasan.

Ang mga caua-auang labandera sa ilog ay merong namang taga hula, upang malaman ang quinalalaguian ng mga damit na nauuuala, na halos cailan may di lumilitao.

Dito sa ugaling pagsasacdal sa baraha ay calahoc ang di mabilang na pamahin, na anaqui di mapaniwalaang suodin ng may munting pag-iisip, gayon may marami ang sumasamba sa mga gayong caululan.

Sa mga nagsisigawa ng gayon, upang matagpuan ang hinahanap, ay ualang guinagua cuudi magtali ng isang lubid sa haligui ng silla at saca sasabihing: «Iguicapos ca ni Pilato, at hangang di lumitao ay di quita cacalagan.»

Upang gamutin ang bulutong at tagulabay, mula sa benditahan ng simbahang lalong malapit hangang sa canilang bahay ang mga mapamahin ay nagsasabog ng isang daeot na asin.

Ang mga manghuhula sa baraha ay lubhang maraming gayuma upang pagtibayin ang caguicahuahan ng nangag-iibigan, upang ibalic ang pagmamahal sa sumasawa, upang palacasio ang nanghihina, upang parusahan ang nananaig na cahanga at upang gauin ang sarisaring caululan.

Ang Paula na bagong naquilala ng madla ng siya,i, cunan ng declaracion ay siyang pinacamahina sa lahat na nanghuhula. Sa Madrid ngayo,i, maraming manghuhula sa baraha na lalong balita.

Ang pamahin ang nag-aampon sa camangmangan, cahit sa lalong mga mulat na bayan. Lubhang madaling paniwalaan ang ninanasa! At dito lalong nagtitibay ang pananaig sa mga suqui ng mga nanghuhula sa baraha na ipinawala ni Paula.

Doon man pala,i, may propetang patpat.

—Nacapagtatacang sa Eupania,i, magyari ang sumusunod na balita ng isang periodico:

«Dahilan sa acalang patay ang isang seńorang buotis ay ibidaon sa isang libingang daguisunan: Ngumit, ng cunin at lilipit sa talagang bauna, ay naquilalang nabago ang dating pagcalagay at napanganac.

Gayon may nag-aalangang paniwalaan ang bagay na ito, pagca,t, ang pag-lilipit ng bangcay sa ibang libingan ay di tinutulutan cung di macaraan muna ang isang taon.

LOTERIA FILIPINA

Sorteo celebrado el día 11 de Junio de 1891

(Números tomados al oído.)

Premio de 60,000 pesos:

29124 Manila

Dos aproximaciones de 2000 ps.—29123 y 29125

Premio de 24,000 pesos:

15538 Cápiz

Dos aproximaciones de 1000 ps.—15537 y 15539

Premio de 10,000 pesos:

5554 Manila

Premio de 2,000 pesos:

3868 7727 15599 18603 25417

Premios de 1,000 pesos:

944 1548 2965 3358 7052 9536
10147 18468 15922 18622 19230 19604
19846 20216 21234 24798 27337 29155

Premios de 500 pesos:

48 290 480 772 842 2874
3894 4580 4794 5430 6205 6458
7099 7112 7209 7372 8204 9435
9854 10004 10141 20538 10850 10972
11489 13030 14649 15057 15225 16138
16165 17388 17799 18299 19901 19970
20159 26917 28526 28973

Premios de 200 pesos:

417 1510 3070 3128 3787 3907
3939 4346 4810 5277 5795 5806
5869 6165 6306 6387 6557 6675
7241 7372 7376 7922 8593 8896
9014 9382 9450 9875 9916 10326
11242 12211 12318 12792 13483 18537
13738 13885 13949 14223 14690 14820
15207 15267 16131 17724 18101 18216
18499 18502 18651 18872 19304 19369
20348 21669 21671 21981 22137 23196
23435 24086 24912 27261 27650 27735
27775 28391 28699 28720 28772 29151
29923

Premios de 100 pesos:

Decena.

74

Centena.

123 174 195 203 276 290 294 303 337
364 389 413 417 436 447 480 487 602
645 736 740 805 811 930 958 985

Mil:

031 048 106 137 215 329 330 345 407
419 442 448 483 558 584 616 779 867
896 914 916

Dos mil:

011 045 109 127 135 204 273 451 531
648 667 713 716 726 770 773 905

Tres mil:

035 046 048 084 170 264 258 294 393
436 484 509 522 587 907 939 745 756
863 876 985 999

Cuatro mil:

062 168 177 191 270 293 426 492 522
557 573 584 587 630 699 715 724 757
786 819 850 852 907 928 946 982

Cinco mil:

000 027 035 040 083 093 194 201 251
258 373 448 493 580 605 610 636 640
672 673 712 742 743 883 904 911 933
948 990 995

Seis mil:

045 155 159 185 187 189 193 194 270
288 391 402 406 407 409 473 522 541
562 622 673 800 818 879 886 970

Siete mil:

001 011 065 073 075 129 200 238 479
502 580 760 811 829 855 879 924 949
969

Ocho mil:

040 067 110 169 218 260 298 303 452
518 666 714 758 759 869 880 996

Nueve mil:

026 037 120 226 269 293 394 404 510
522 526 552 689 712 777 779 799 945

Diez mil:

034 064 108 115 122 149 201 339 348
357 382 411 591 620 689 662 818 829
903 962

Once mil:

032 097 119 128 155 184 532 578 730
830 898 901 919

Doce mil:

011 032 055 061 127 165 217 349 374
407 445 461 479 483 497 505 576 590
608 683 711 778 780 836 844 929 984

Trece mil:

103 111 146 277 288 292 317 332 341
354 360 430 511 531 532 560 608 708
723 854 883 896 968

Catorce mil:

072 106 177 293 300 375 451 458 525
630 645 675 783 809 810 816 854

Quince mil:

029 038 071 082 152 157 160 181 249
273 325 349 378 591 609 716 729 799
798 799 882

Diez y seis mil:

104 133 179 226 247 260 294 295 372
385 387 415 418 492 542 572 603 650
713 729 736 959

Diez y siete mil:

032 049 065 074 103 147 291 392 441
444 452 482 620 909 930

Diez y ocho mil:

046 073 097 164 167 186 390 528 563
573 676 800 818 835 884 902 931 982

Diez y nueve mil:

067 109 209 242 510 804 843 636 664
668 776 787 854 868 873 894 958 994

Veinte mil:

016 032 066 191 304 311 324 340 364
376 383 388 461 474 476 480 503 577
644 648 653 659 699 703 816 859 926
951 974

Veintium mil:

098 104 150 352 354 390 520 594 683
844 856 893 940 991

Veintidos mil:

034 069 099 117 145 196 328 356 367
378 464 527 583 589 599 662 680 700
833 858 884

Veintitres mil:

113 323 457 541 623 641 706 845 997

Veinticuatro mil:

010 272 299 421 463 492 616 667 737
746 808 845 902 973

Veinticinco mil:

085 185 247 316 373 398 476 516 554
609 656 709 718 819 884 894 897 911
946 963

Veintiseis mil:

003 012 096 173 251 258 329 376 418
436 822 847 91 938 939

Veintisiete mil:

010 025 050 061 089 154 224 244 371
446 458 475 507 551 592 600 731 771
827 869 999

Veintiocho mil:

189 222 283 289 335 398 425 567 660
686 751 842 850 893 913

Veintinueve mil:

029 032 033 035 055 059 061 087 125
252 255 263 316 395 403 468 598 618
674 743 870 980 982

TORRECILLA Y C[^]

ESCOLTA, 17.—MANILA

Almacen de tejidos y novedades de Europa.

Se reciben por todos los vapores las últimas novedades de París, en artículos para señoras y caballeros.

Agencia y depósito de la acreditada

Perfumeria del mundo elegante.

GRANTALLER DE CAMISERIA

17.—Escolta.—17

Almacen n̄ sarisaring damit at n̄ bago,t, bagong uso sa Europa.

Tumatanggap sa lahat n̄ m̄ga vapor n̄ m̄ga bago,t, bagong uso sa París na nauucol sa pananamit n̄ m̄ga guinoong babae at guinoong lalaqui.

Pinagbibilhan at quinalalagyan n̄ bantog sa cagalingang

M̄ga paban̄gō n̄ Mundo elegante.

MALACUING TALLER NA GAUAAN NANG sarisaring mariquit na baro.

17.—Escolta.—17.

EL PATRIOTA

El expendio de esta fábrica en la calle de Ilang-ilang núm. 10, Binondo, desde esta fecha queda trasladado á la calle de Asunción núm. 6, del mismo arrabal.

Ang tindahan nang fábricang ito sa calle Ilang-ilang núm. 10, Binondoc, mulâ n̄gayon ay na sa calle Asunción núm. 6, sa dati ring bayan.

ISANG HILING

Hinihiling namin sa m̄ga suscritor na taga S. Mateo, Baliuag, Bustos at Obando na magbayad sana.

Ganon din ang sinasabi namin sa m̄ga guinoong sa Hagonoy na si D. Casimiro Bernardo, D. Santiago Trillana Cruz; Cesario Bartolomé, taga Malolos; D. Jacinto Arañego, D. Eogracio de Castro Meycauayan, D. Feliciano Espejo, Plácido Borceña, Julian Cadiz, taga S. José; D. Pedro Constantino, taga Bigaa at iba pang lalabas, pagtanggap n̄ sulat n̄g corresponsal.

At ang tagá S. Mateo na si D.ª Silvestra de la Paz, D.ª Andrea Santos at D. Gervasio Bernardo.

CORRESPONSALES

Provincias	NOMBRES	Pueblos
Batangas .	D. Nicolás Gonzalez .	Tanauan.
»	» Catalino Dimayuga .	Lipa.
Bataan .	» José M. J. Lerma .	Balanga.
Bulacan .	» Simplicio del Rosario.	Bulacan.
Cavite .	» Juan Tongco .	Puerto.
»	» Felix Lopez .	Indan.
Manila .	» Arcadio del Rosario .	Malabon.
Ilocos Sur.	» Mena Crisólogo .	Vigan.
Laguna .	» Pedro Perlas .	Sta. Rosa.
Mindoro .	» Ciriaco Soldevilla .	Gazan.
N.ª Ecija .	» Eulogio Ochango .	Cabiao.
Pampanga.	» Mariano Alejandrino .	Arayat.
»	» Luis Ballarini .	S. Fernando
Tayabas .	» Santiago Jara .	Tayabas.
Zambales .	» Benedicto Erguerra .	Iba.

IMPRESA DE SANTA CRUZ

DE

D. JOSÉ DE JESÚS Y ROSARIO

EDITOR PROPIETARIO DE *La Lectura Popular*.

20.—CARRIEDO.—20.

IMPRESIONES DE TODAS CLASES

VARIADO SURTIDO

en papelería y efectos de escritorio.

HISTORIA DE FILIPINAS

La que empezó á escribir Isabelo de los Reyes por encargo de la *Revista Católica*, la continuará por cuenta de la Empresa *La Lectura Popular* para los suscritores y otros que deseen pagar á razon de cuatro cuartos por entrega. Ya están impresas 10 entregas y pronto se venderán encuadernados los ejemplares que no se vendan sueltos.

Hinihiling namin na pumarito sanang magbayad sila D. Francisco Ong-Juco, D. Clemente Isidro, D. Mariano A. pablo, na tagá Pasay.

Gayondin ang taga Malibay at Palañag, bago namin ihayag ang m̄ga mahal na pangalan nila.

Imp. de Santa Cruz, carriedo 20,